

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Aenmerckinge Op de ketterije vande Offenen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

de citeert in sijn Catholijcke Waerheydt pag. 560. Ende de de name / en de schriften van desen Doctoor zijn my onbekent : Indien hy maer mondelingh ghesproken heeft / wie sal ons konnen goet doen / dat hy sulckx heeft ghesepdt / ende op wat sin sal dan dit opschorssen tot naerder aentwysinghe.

AEN-MERCKINGHE

Op de ketterije vande Ofsenen.

VAn dese secte seyt D. Cabeljau in sijn Catholijcke Waerheydt pag. 560. Vande Ofsenen, wijs Epiphanius aen *Heresi* 19. dat sy leerden te sweiren by de creaturen ; ghelijck de Papisten by Maria, ende andere Heylighen doen.

Ich hebb' in mijn Staetjeghetboont pag. 200. &c. datter gheene ghelijckenisse en is.

Hier komt D. Cabeljau in sijn Memory-boeck p. 233. ende braeght : Oft niet Epiphanius vande Ofsenen ghetuyght, dat sy haer volck leerden sweiren, niet alleen by Godt, maer oock by sommighe creaturen ?

Ist andtwoorde dat jae : Maer segghe / dat D. Cabeljau nu den staet vande questie verdraept / ende verandert : Want in sijn Catholijcke Waerheydt hadde hy ghesepdt / dat de Ofsenen leerden sweiren by de creaturen in't ghemeyn / ende nu in sijn Memory-boeck bekenet hy / dat sy maer leerden sweiren by sommighe creaturen in't besouder. Hier nyt en magh-men nu gheensins besuyten / dat Epiphanius berispt het sweiren by de Creaturen in't ghemeyn / oft by alle Creaturen / want van een besondere voorstellinghe en magh-men gheen ghebolgh maecken tot een alghemeyne. Alsoo en deught dit ghebolgh niet. De Coningh verbiedt sommighe waere, ergo hy verbiedt alle waeren. Wederom en deught dit ghebolgh niet. De Coningh reformeert sommighe soldaten, ergo hy reformeert alle

alle soldaten. **Wederom:** De Roomfche Kercke verbiedt vleefch te eien op somm'ghe daghen, ergo fy verbiedt dit op alle daghen.

Du dat D. Cabeljau foodantghe reden-kabelinghe maect in dese materie / blifft uyt fijn' eygghen woorden: **Want** hy feydt: 'Tis clare dat Epiphanius het gheheel fweiren by de Schepfelen (hier noemt hy't wederom in't ghemeyn) in de Ofsenen, als quaedt verdoemt.

Ick loochene dat/ende berhoone het contrarie uyt de eygghen bekentnisse van D. Cabeljau, ende de clare woorden van Epiphanius. D. Cabeljau hekent in fijn Memory-boeck, dat Epiphanius ghetuyght / dat sy haer volck leerden fweiren by sommighe Creaturen; welke dese Creaturen waren/seght Epiphanius, te weten: Het foudt, het water, de aerde, het broodt, den hemel, de locht, den windt. **Ick** is't feker / dat men van gheene befondere boozstellinghe (foo ick haben mer dyp andere exempelen hebb' betwefen) gheen ghevolgh en magh maecten/tot eene alghemeyne; Ergo volghens de bekentnisse van D. Cabeljau, effe de clare woorden van Epiphanius, al-hoe-wel het fweiren by sommighe Creaturen, namentlyck / het foudt, het water, de aerde, &c. als ketterg verdoemt wozyt/ hier uyt en volghet niet / dat het fweiren by alle Creaturen/ als quaedt/oft ketterg verdoemt wozyt.

Daer-en haben foo seggh' ick / dat dese ketterg fwoeren by de creaturen als goden. **Dat** bewijfe ick uyt Epiphanius felbe / want volghens d'oberfettinghe van Janus Cornarius tot Basel Anno 1542. haren eerften Stichter Elxai, hadde haer dit fweiren gefteft tot eenen goddelycken dienft/ dat is/foo het Griecy wozyt Latrie, bereeckent/ een dienft/ die Godt alleen toekomt; volghens d'oberfettinghe van Dionysius Petavius tot Parys Anno 1622. hy heeft-se doen fweiren by het Soudt, Water, &c. als wefende goden.

Ten leften. Epiphanius fpreekt namentlyck van eenen valfchen oft lichtbeerbighen eedt / die dese

kerterg / sweirende by het Sout, Water, &c. dooz-
 gaens deden. Dit blycht uyt sijne woorden / met
 de welke hy in Capittel sluyt / segghende : Chri-
 stus heeft ghestelt, dat men in gheender manieren en
 soud' sweiren, oock selve by Godt niet, noch andersins.
 Wat dunckt u / D. Cabeljau, is dit waerachtigh/
 dat men noyt / oft gheensins niet / by Godt en
 magh sweiren? bekent ghy niet pag. 254. dat *Epi-
 phanius* het wettigh sweiren hout voor een werck van
 Godts dienst, het welck by niemant anders naem, dan by
 den naem des levendighen Godts gheschieden magh?
 Hoe seght hy nu dan hier soo dupdelijck / dat Chri-
 stus ghestelt heeft dat men gheensins en sond'
 sweiren by Godt? oft ghy moet segghen dat *Epi-
 phanius* in't selve Capittel / sae op 't selve bladt sp-
 selben teghen spreect / 't welck ongherijmt is te
 segghen / oft ghy moet uoodtsakelijck bekennen/
 dat hy hier niet en spreect van eenen wettighen
 eedt / maer van eenen eedt die ghedaen wierdt
 oft uyt lichtbeerdighheyt / teghen *Exodi* 20. 7. oft
 met valscheyt / teghen *Exodi* 20. 16. Hoozt nu/
 wat hy hier uyt besuyt: 'T is den quaden, seydt hy/
 die door *Elxai* ghesproken heeft; die niet alleen en
 bedwinght te sweiren door Godt, maer oock door't sout,
 water, locht, windt, aerde, en hemel. Dzaghe hier noch
 eens / hoe kan *Epiphanius* segghen / dat het sweiren
 dooz Godt / quam van den dupbel / ghemerckt dat
Epiphanius leert / dat het sweiren by Godt / een
 werck van Godts dienstighheyt is / ghelijck her
 inder waerheyt is: soo moet hy dan hier noodt-
 sakelijck spreken / oft van eenen valschen / oft van
 eenen lichtbeerdighen eedt: Op de selve boec
 spreect hy van het sweiren by het sout, water,
 locht, Ergo hy spreect hier mede / nament-
 lijk van eenen valschen / oft lichtbeerdighen eedt/
 die sy sworen by dese schepselen / als goden:
 Waerom hy oock hier teghen stelt het verbodt
 Godts *Exodi* 20. 7. Ghy en sult gheen ander Goden
 hebben, behalven my, ende ghy en sult in't sweiren niet
 ghebruycken den naem van eenen anderen Godt.

Welleste

Westeft u nu te weten / wat booz een valschen eedt de Ofsenen, namentlijk deden? Hoozt wederom Epiphanius. *Elxai* seydt hy / heeft sijne naevolgers gheleert, dat sy Godt soudē verloochenen, en door gheveynstheydt soudē deelachtigh worden vande grouwelijcke diensten der afgoderije. Dan heeft hy haer noch vaster inghedruckt, datmen het gheloof magh af-sweiren met den mondt, ende datter gheen sonde in ghelegghen en was. Hier hebt ghy nu den echtighen text van Epiphanius, met alle sijne omstandigheden / en actien der Ofsenen, op de welke de berispinghen van Epiphanius vallen.

Dese *H. Oudt-vader* dan/en berispt in de Ofsenen niet het sweiren by de Creaturen in't ghemeyn / oft het enckel sweiren by de Schepselen, soo *D. Cabeljau* hem toeschryft / maer het sweiren alleen by sommighe schepselen in't besonder / als namentlijk het Sout, water, Locht, Windt aerde, Hemel, de selve aen sijne naevolgers boozstellende als Goden: Jae spreekt veel eer van eenen valschen / ofe lichtveerdighen / als van eenen wettighen eedt / met den welchen de Ofsenen Godt verloochenden / ende haer gheloove / met ghebeynsthedt af-sweirende / haer hielden aen de grouwelijcke diensten vande afgoderije.

Wat middel nu / braegh' ick noch eens / om ons met dese ketter's ghelijck te maken?

'Tis waer / wy sweiren by de Heplighen / de welke Schepselen sijn / maer dit en heeft Epiphanius in de Ofsenen niet in't besonder berispt.

Indien my *D. Cabeljau* noch eens seydt / dat Epiphanius het sweiren by alle schepselen verdoemt: Ick hebb' boven contrarte upt sijne woorden bewesen / jae upt de bekenentisse van *D. Cabeljau* selve / dat hy maer spreekt van sommighe; daer by hebb' ick gherhoont / datmen gheen ghevolgh en magh maken van sommighe, tot Alle, soo en is van *D. Cabeljau* niet machtrigh te bewyisen / dat Epiphanius berispt het sweiren by alle schepselen, dies volgende blijven wy in ons geheel van te sweiren by sommighe, ende namentlijk by Heplighen,

Maer D. Cabeljau seyndt / dat Epiphanius dit swei-
ren bande Offenen hy't sout, water, &c. daerom be-
rissyt / om dat het sweiren is een werck van Godts dien-
stigheydt.

Epiphanius spreekt van Latria, dat is / van eenen
dienst die Godt alleen toekomt / ende seght / dat
dese ketters by de locht/water/ &c. sworen / tot
soodanighe Godts-dienstigheydt, *Εἰς λατρείαν*, dat is /
om aen die schepselen te bewijzen de eere die Godt
alleen toekomt: Maer wy en sweiren by de Heylighen niet / om haer te verhoonen de eere die
Godt alleen toekomt / Ergo / gheen ghelijckenisse.

Seght D. Cabeljau, dat dit sweiren niet gheschie-
den en kan / ten zy datmen aen de Heylighen soo-
danighe eere bewijst: Soo staet het D. Cabeljau
toe / te proberen / dat het sweiren in't ghemeyn /
niet anders in sich beslypten kan / als eene opper-
ste eere die Godt alleen toekomt; ende moet ons
segghen / oft Paulus *1. Tim. 5. 21.* oock soodanighe ee-
re bewisen heeft aen d'Engheleu / als by de selve /
neffens Godt / ende *JESVM* Christum geroepen heeft
tot ghetuyghen. Soo jaet: berispt dan oock Pau-
lus; soo neen: wy en doen niet anders als Pau-
lus.

Verhalben soo seggh' ick / dat wy by de Heylighen niet en sweiren als Goden / maer als by
soodanighe schepselen / in de welke Godt byson-
derlijck uytshijnt.

Dese excuse / seght D. Cabeljau, souden de Offenen
oock kunnen doen hebben. Epiphanius seght / dat
sy hier mede niet te breden en waren / maer dat sy
de locht / water / sout / hielden voor Goden. *Siet
boven.*

D. Cabeljau laet onbeantwoort de spreuke Chri-
sti *Matth. 23. v. 21.* Wie sweirt by den tempel, &c. ende
seyndt ons tot de plaets / daer hy handelt bande
aentoeppinghe der Heylighen teghen Vekiti. Hy
moet ons de plaerse wat nauwer aentwijzen /
want ick en hebbe daer hangheen sweiren kon-
nen vinden.

En laetsten / seght D. Cabeljau : 'Tis noterens weerdigh, dat P. Hazart, ende Epiphanius hier in terminis malckanderen teghen spreken. P. Hazart seydt : Christus leert, dat den eedt by de creaturen, in de welke Godt besonderlijck uyt-schijnt, ghedaen, goet is, Epiphanius contrarie, leert dat-se Christus als quaedt verbiedt.

Wijst my de woorden aen/daer Epiphanius seght/ dat Christus den eedt by de creaturen/ in de welke Godt besonderlijck uyt-schijnt / als quaedt verbiedt. Ick binde wel dat hy den eedt verbiedt die ghedaen woort by creaturen als Godeu; ick binde oock dat hy den valschen / oft lichte erdighen eedt verbiedt/maer waer spreekt Epiphanius van creaturen / in de welke Godt besonderlijck uyt-schijnt? oft waer seydt hy / dat de Ossen en sworen by de Locht, water en Sout, om die reden alleen / dat Godt in haer besonderlijck uyt-scheen? Zijt ghy dit niet machtigh te thoonen/ soo hebt ghy dan bezoghen / als ghy gheseydt hebt / dat ick ende Epiphanius malckanderen teghen spreken : Ende dan blijft ghy noch oertruygh van ontrouwigheyt/ als ghy ons vergheleken hebt by de Ossen.

AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Carpocratiten.

TIs seker dat dese secte eenighe beelden Christi ghehadt heeft / ende de selve ghe-eert / oft om beter te segghen / onteert, want soo ghetuyghen Epiphanius *Heresi* 27. ende Irenaeus *lib. 1 cap. 24.*

En is de vraghe / oft dese secte booz ketterisch is ghehouden gheweest, eerst, om dat sy die beelden enckelijck hadden; ende ten tweeden, om dat sy die selve eerden, in't ghemeyn ghesproken?

D. Cabeljau seght van alle beyde dat sae; eerst in sijn Catholijcke Waerheydt pag 560. *De Carpocra-*